

RÅDETS REKOMMENDATION**av den 13 juli 2018****om Litauens nationella reformprogram 2018 med avgivande av rådets yttrande om Litauens stabilitetsprogram 2018**

(2018/C 320/14)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 121.2 och 148.4,

med beaktande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 av den 7 juli 1997 om förstärkning av övervakningen av de offentliga finanserna samt övervakningen och samordningen av den ekonomiska politiken ⁽¹⁾, särskilt artikel 5.2,

med beaktande av Europeiska kommissionens rekommendation,

med beaktande av Europaparlamentets resolutioner,

med beaktande av Europeiska rådets slutsatser,

med beaktande av sysselsättningskommitténs yttrande,

med beaktande av ekonomiska och finansiella kommitténs yttrande,

med beaktande av yttrandet från kommittén för socialt skydd,

med beaktande av yttrandet från kommittén för ekonomisk politik, och

av följande skäl:

- (1) Den 22 november 2017 antog kommissionen den årliga tillväxtöversikten, som inledde 2018 års europeiska planeringstermin för samordning av den ekonomiska politiken. Den tog vederbörlig hänsyn till den europeiska pelaren för sociala rättigheter som proklamerades av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017. Prioriteringarna i den årliga tillväxtöversikten godkändes av Europeiska rådet den 22 mars 2018. Den 22 november 2017 antog kommissionen, på grundval av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 ⁽²⁾, också rapporten om förvarningsmekanismen, där Litauen konstaterades vara en av de medlemsstater som inte skulle bli föremål för en fördjupad granskning. Samma dag antog kommissionen också en rekommendation till rådets rekommendation om den ekonomiska politiken för euroområdet som Europeiska rådet godkände den 22 mars 2018. Den 14 maj 2018 antog rådet rekommendationen om den ekonomiska politiken i euroområdet ⁽³⁾ (nedan kallad *rekommendationen för euroområdet*).
- (2) Med tanke på att ekonomierna i Ekonomiska och monetära unionen är tätt sammanvävda bör Litauen, i egenskap av en medlemsstat som har euron som valuta, säkerställa att rekommendationen för euroområdet, som återspeglas i rekommendationerna, särskilt rekommendation 1, genomförs fullständigt och i tid.
- (3) Landsrapporten 2018 för Litauen offentliggjordes den 7 mars 2018. Den innehöll en bedömning av hur väl Litauen hade lyckats med de landsspecifika rekommendationer som rådet antog den 11 juli 2017 ⁽⁴⁾, med uppföljningen av tidigare års landsspecifika rekommendationer och med sina nationella Europa 2020-mål.
- (4) Litauen lade fram sitt nationella reformprogram för 2018 den 26 april 2018 och sitt stabilitetsprogram för 2018 den 30 april 2018. För att beakta deras inbördes samband har de båda programmen bedömts samtidigt.

⁽¹⁾ EGT L 209, 2.8.1997, s. 1.⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1176/2011 av den 16 november 2011 om förebyggande och korrigerande av makroekonomiska obalanser (EUT L 306, 23.11.2011, s. 25).⁽³⁾ EUT C 179, 25.5.2018, s. 1.⁽⁴⁾ EUT C 261, 9.8.2017, s. 1.

- (5) Vid programplaneringen för de europeiska struktur- och investeringsfonderna (nedan kallade *ESI-fonder*) för perioden 2014–2020 har relevanta landsspecifika rekommendationer beaktats. I enlighet med artikel 23 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 ⁽¹⁾ får kommissionen begära att en medlemsstat ska se över och föreslå ändringar av sin partnerskapsöverenskommelse och av relevanta program när så krävs för att stödja genomförandet av relevanta rekommendationer från rådet. Kommissionen har i riktlinjerna för tillämpning av åtgärder som sammanlänkar effektiva ESI-fonder med sund ekonomisk styrning beskrivit närmare hur den kommer att tillämpa den bestämmelsen.
- (6) Litauen omfattas för närvarande av stabilitets- och tillväxtpaktens förebyggande del. I stabilitetsprogrammet för 2018 planerar regeringen ett bibehållet samlat överskott på 0,6 % av BNP från 2018 till 2020, innan det förväntas sjunka till 0,3 % av BNP 2021. Det medelfristiga budgetmålet – ett strukturellt underskott på 1 % av BNP – väntas vara uppfyllt under hela programperioden. Under 2016 och 2017 beviljades Litauen också en tillfällig avvikelse kopplad till genomförandet av reformen av pensionssystemet och av strukturereformerna. Dessa avvikelser rullas framåt över tre år. Enligt stabilitetsprogrammet för 2018 kommer den offentliga skuldkvoten att sjunka från 39,7 % av BNP 2017 till 35,3 % 2021. Det makroekonomiska scenario som ligger till grund för dessa budgetprognoser är realistiskt. Samtidigt har de åtgärder som ska stödja de planerade överskottsmålen från 2019 och framåt inte beskrivits tillräckligt.
- (7) För 2017 rekommenderade rådet den 11 juli 2017 Litauen att stå fast vid det medelfristiga budgetmålet 2018, med beaktande av de tillåtna tillfälliga avvikelserna kopplade till genomförandet av reformen av pensionssystemet och till strukturereformerna. Detta är förenligt med en maximal nominell tillväxttakt för de primära offentliga nettoutgifterna ⁽²⁾ på 6,4 % 2018, vilket motsvarar en tillåten försämring av det strukturella saldot på 0,6 % av BNP. Enligt kommissionens vårprognos 2018 kommer det strukturella saldot i Litauen att uppgå till 0,7 % av BNP 2018 och 0,6 % av BNP 2019. Det strukturella saldot förväntas således hålla sig över det medelfristiga budgetmålet båda åren. Sammantaget anser rådet att Litauen kan förväntas följa stabilitets- och tillväxtpaktens regler 2018 och 2019.
- (8) Inkomsterna från miljöskatter och periodiska fastighetskatter ligger fortfarande under unionsgenomsnittet. Litauen har genomfört en reform av systemet för fastighetsbeskattnings, som innebär viss progressivitet, och avskaffat befrielse från punktskatt på kol och koks för uppvärmning. Men det finns fortfarande utrymme att bredda skattebasen till källor som är mindre tillväxthämmande. Under de senaste åren har Litauen gjort framsteg mot att förbättra skatteuppbörden, men mervärdesskattegapet är fortfarande bland de största i unionen. Litauen vidtar ytterligare åtgärder för att motverka skatteflykt och förbättra skattedisciplinen, och nyligen genomförda åtgärder visar på positiva tidiga resultat. Ännu bättre skattedisciplin skulle öka budgetinkomsterna och bidra till bättre rättvisa i skattesystemet.
- (9) I och med införandet 2018 av den nya formeln för indexreglering av pensionerna, som kopplar pensionerna till ökningen i lönesumman, förväntas de offentliga pensionsutgifternas andel av BNP ligga fast fram till 2040. Detta gör att det litauiska pensionssystemet blir finanspolitiskt hållbart. Detta beror dock främst på sämre nyttoförhållande, eftersom den totala lönekostnaden beräknas öka långsammare än lönerna på grund av att befolkning i arbetsför ålder krymper. Detta väcker farhågor om pensionernas tillräcklighet, som redan är bland de lägsta i unionen. Det är också oklart hur reformen kommer att fungera i praktiken, eftersom myndigheterna är skyldiga enligt lagen att föreslå åtgärder om ersättningskvoten sjunker. Om ersättningskvoten hade hållits på en fast nivå skulle de totala pensionsutgifterna som andel av BNP öka med nästan 45 % fram till slutet av 2040-talet, vilket hade ansträngt de offentliga finanserna. Det är därför viktigt att klargöra rättsläget när det gäller pensionslagstiftningen och att säkerställa långsiktig hållbarhet för de offentliga finanserna, samtidigt som man tar itu med den låga ersättningsnivån.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006 (EUT L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁽²⁾ De primära offentliga nettoutgifterna består av de totala offentliga utgifterna exklusive ränteutgifter, utgifter för EU-program som motsvaras fullt ut av inkomster från EU-medel och icke-diskretionära förändringar i utgifterna för arbetslöshetsförmåner. Nationellt finansierade fasta bruttoinvesteringar fördelas över fyra år. Diskretionära åtgärder på inkomstsidan eller lagstadgade inkomstökningar är inräknade. Engångsåtgärder på såväl inkomst- som utgiftssidan är avräknade.

- (10) Arbetsmarknaden blir snabbt stramare till följd av dels stark ekonomisk tillväxt, dels även ogynnsam demografisk utveckling och utvandring, vilket redan förorsakar kompetensbrist. I en sådan situation behövs det ett utbildningssystem som kan förse alla med relevanta färdigheter. De reformer som lanserats under det senaste året är ett steg i rätt riktning, men det är viktigt att Litauen genomför reformerna så att resultaten av landets utbildningssystem blir bättre. Finansierings- och ackrediteringsreglerna i Litauens högre utbildning hjälper fler personer till eftergymnasial utbildning, men har samtidigt bidragit till oro när det gäller utbildningens kvalitet, högskolans fragmentering och utbildningsbevisens relevans för arbetsmarknaden. Om den pågående konsolideringen av universiteten kompletteras med ändringar i ackrediterings- och finansieringsreglerna bör de nuvarande utmaningarna gå att hantera. Ihållande demografiskt tryck har dessutom påverkat effektiviteten i utbildningssystemet och gjort det än mer angeläget med jämlik tillgång till högkvalitativ och inkluderande utbildning. Ska man komma till rätta med att eleverna i Litauen lyckas sämre än genomsnittet i grundläggande färdigheter krävs det reformer av lärarnas grundläggande utbildning, yrkesutsikter och arbetsförhållanden, liksom kompletterande kvalitetsinriktade reformer.
- (11) Att få vuxna i Litauen deltar i utbildning visar på att vuxenutbildningen fortfarande är underutvecklad och misslyckas med att ge ekonomin fördelen av kompetensutveckling, innovation och bättre integrering av missgynnade grupper på arbetsmarknaden (t.ex. äldre, arbetslösa eller icke förvärvsarbetande vuxna). Trots investeringar i infrastruktur är innehållet i kursplanerna för yrkesutbildningar ofta föråldrat, och bättre anpassning till de lokala och regionala arbetsmarknadernas behov vore bra. Lärande på arbetsplatsen är ännu i en inledningsfas och kunde expanderas. De aktiva arbetsmarknadsåtgärderna omfattar ett stort kursutbud, men det kunde göras ännu större. De reformer och åtgärder som vidtagits på området under senare tid har inte fått några märkbara resultat än. I ett större sammanhang är det viktigt att ge arbetsmarknadens parter mer inflytande så att de blir mer delaktiga.
- (12) Hälso- och sjukvårdens resultat är fortfarande en utmaning; de inverkar negativt på produktiviteten, konkurrenskraften i ekonomin och livskvaliteten. Hälso- och sjukvården är fortfarande alltför inriktad på sjukhusvård, vilket innebär att det finns utrymme för att stärka primärvården. Fortsatt rationalisering av resurserna tillsammans med åtgärder för att förbättra kvaliteten på både sjukhus- och primärvård är avgörande för att hälso- och sjukvården ska bli mer ändamålsenlig. Med hjälp av friskvård och hälsofrämjande strategier bör det gå att hejda riskbeteenden beslutsamt och tidigt. Men sådana strategier är än så länge blygsamma, samtidigt som det sektorsövergripande samarbetet är underutvecklat och ansvarstagandet för resultaten inte är tillräckligt integrerat på den kommunala nivån. Stora patientavgifter, låg utgiftsnivå för hälso- och sjukvården och ineffektiv resursfördelning är faktorer som begränsar effektiviteten i hälso- och sjukvården.
- (13) Den stora andelen människor som löper risk att drabbas av fattigdom eller social utestängning, tillsammans med stora inkomstskillnader, förblir viktiga utmaningar för Litauen och dämpar utsikterna för ekonomisk tillväxt. De utgör också ett hot mot den sociala sammanhållningen och kan driva på utvandringen. Trots fortsatt ekonomisk tillväxt löper äldre, personer med funktionsnedsättning, barn, hushåll med ensamstående föräldrar och arbetslösa mycket hög risk att drabbas av fattigdom och social utestängning. Litauens skatte- och bidragssystem är bland de sämsta i unionen på att justera skillnader. Vissa viktiga inledande åtgärder togs visserligen för att bekämpa fattigdom och inkomstskillnader, men landet har långt kvar till unionsgenomsnittet för fattigdom och inkomstskillnader. Relativt höga skatteklivar på låga inkomster kan begränsa låginkomsttagarnas lust att börja arbeta och öka risken för fattigdom och ojämlikhet. Man kan få ner fattigdom och ojämlikhet genom att dels stimulera särskilt människor från utsatta grupper och låginkomsttagare till att söka arbete, dels samla in skatter bättre och därefter ge skatte- och bidragssystemet starkt justerande effekt. Sådana åtgärder kan också öka den sociala rättvisan.
- (14) Efter att planat ut sedan 2012 steg produktiviteten 2017 och lättade därmed trycket på kostnadskonkurrenskraften. Förbättringen beror dock främst på den privata sektorn. Effektiviteten i de offentliga investeringarna har endast förbättrats lite. Särskilt ligger effektiviteten i offentliga investeringar i FoU liksom samarbetet mellan näringslivet och vetenskap på en låg nivå. Dessutom föll de offentliga investeringarna i FoU kraftigt under 2016. Fragmenterad samordning och styrning av forsknings- och innovationspolitiken leder till ineffektivitet och hindrar företagen från att dra full nytta av de olika stödssystemen. Den pågående reformen av den offentliga forskningens organisation och finansiering bör efter hand bidra till att de tillgängliga resurserna används bättre.

- (15) Litauen har lyckats stärka det korrupsionsförebyggande regelverket genom att anta lagstiftning om lobbyverksamhet och om skydd för visselblåsare både i offentlig och privat sektor. Men den utmaning det är att genomföra lagstiftningen återstår. Korrruptionen inom hälso- och sjukvården är fortfarande en källa till oro, trots de lovvärda resultaten av regeringens program "rena händer".
- (16) Kommissionen har inom ramen för den europeiska planeringsterminen 2018 gjort en omfattande analys av Litauens ekonomiska politik och redogjort för den i 2018 års landsrapport. Den har även bedömt stabilitetsprogrammet för 2018, det nationella reformprogrammet för 2018 samt uppföljningen av de rekommendationer Litauen har fått tidigare år. Kommissionen har beaktat inte bara programmets relevans för hållbarheten i finanspolitiken och den socioekonomiska politiken i Litauen utan också i vilken utsträckning unionens regler och riktlinjer har iakttagits, mot bakgrund av behovet att stärka den övergripande ekonomiska styrningen i unionen genom att framtida nationella beslut fattas med beaktande av synpunkter på unionsnivå.
- (17) Mot bakgrund av denna bedömning har rådet granskat stabilitetsprogrammet för 2018 och anser ⁽¹⁾ att Litauen väntas följa stabilitets- och tillväxtpakten.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS Litauen att 2018 och 2019 vidta följande åtgärder:

1. Förbättra skattedisciplinen och bredda skattebasen till att omfatta källor som är mindre tillväxthämmande. Säkerställa långsiktig hållbarhet för pensionssystemet och samtidigt ta itu med pensionernas tillräcklighet.
2. Förbättra utbildningens, även vuxenutbildningens, kvalitet, effektivitet och relevans för arbetsmarknaden. Förbättra hälso- och sjukvårdssystemets resultat genom fortsatt växling från sjukhusvård till öppenvård, stärkt friskvård, även på lokal nivå, och satsningar på överkomlig kvalitetsvård. Förbättra skatte- och bidragssystemets utformning för att minska fattigdom och inkomstskillnader.
3. Stimulera ökande produktivitet genom effektivare offentliga investeringar som säkerställer effektiv statlig samordning av forsknings- och innovationspolitiken och angriper luckor och svagheter i offentliga åtgärder till stöd för samverkan mellan vetenskap och näringsliv.

Utfärdad i Bryssel den 13 juli 2018.

På rådets vägnar
H. LÖGER
Ordförande

⁽¹⁾ I enlighet med artikel 5.2 i förordning (EG) nr 1466/97.